

@europa 6

EEN KRITISCH EMAIL EN FAXMAGAZINE OVER EUROPA WWW.ATEUROPA.NL VERSCHIJNT ELKE 2 WEKEN OP ZATERDAG
1^E JAARGANG, NUMMER 6, ZATERDAG 16 JUNI 2001

Brinkhorst tegen verregaande renationalisatie landbouwbeleid Brinkhorst: 'spanning tussen geliberaliseerde markten en duurzame landbouw'

Minister van Landbouw Laurens-Jan Brinkhorst (D66) is kritisch over de roep om het Europese landbouw beleid te renationaliseren. Dit terwijl de Europees Commissaris voor de landbouw Franz Fischler, deze week liet weten, delen van het Europees landbouwbeleid weer door de lidstaten te willen laten uitvoeren. Brinkhorst waarschuwt dat te grote renationalisatie van de landbouw ten koste kan gaan van de duurzaamheid van de landbouw.

Onder druk van de Europese uitbreiding zal het niet mogelijk zijn vast te houden aan het huidige Europese landbouwbeleid. Europees Commissaris Franz Fischler werkt nu aan hervormingsplannen, en zal die halverwege volgend jaar presenteren. Hij zal daarin pleiten voor het omvormen van de traditionele 'productsteun' aan agrarische producten naar een meer op de regio gerichte 'plattelandssteun.' Verder wil Fischler een deel van het landbouwbeleid terugbrengen van de Europese Unie naar de lidstaten. Brinkhorst is kritisch over dit idee. 'Het is onwenselijk dat het hele Europese landbouwbeleid simpelweg

generationaliseerd wordt. Europa moet de spelregels blijven maken, zodat er op de interne Europese markt geen verschillen ontstaan. Er is een spanning tussen volledig geliberaliseerde markten en een duurzaam landbouwbeleid. Om te zorgen dat de Europese landbouw echt duurzaam wordt moeten de milieunormen in heel Europa omhoog. Dat kan alleen maar als er op centraal Europees niveau strenge regels worden gemaakt.'

Niet alleen de Europese Unie zelf, maar ook de rest van de wereld dringt aan op hervormingen van het landbouwbeleid. Europa staat onder druk van de Wereld Handelsorganisatie om de externe tariefmuren waarmee zij de interne markt beschermt, af te schaffen. Brinkhorst onderkent dat het verwijderen van de tariefmuren positief zal zijn voor ontwikkelingslanden, die hun producten dan goedkoop op de Europese markt kunnen brengen, maar vindt dat Europa dergelijke maatregelen niet eenzijdig moet nemen. 'De VS dringt aan op het afbreken van de Europese landbouwsubsidies, maar ik zie in de VS zelf dat het subsidiëren van de eigen landbouw juist toe neemt. In mijn ogen geldt hier "voor niets gaat de zon op", de andere grote landbouwexporteurs zullen, als ze willen dat

Europa haar landbouw niet meer subsidieert, zelf ook hun landbouwsubsidies moeten afschaffen.' Er zijn voor Brinkhorst nog meer redenen om vast te houden aan Europese steun voor de landbouw. 'Als we nu alle steun die we aan de boeren geven afbreken, zou de landbouw in Nederland onmiddellijk weggevaagd worden door landbouwexporteurs als Australië en Nieuw Zeeland. Omdat landbouw een essentieel onderdeel is van onze cultuur, is dat onwenselijk. We moeten dus methoden vinden om de boeren te belonen voor hun publieke functie.'

vervolg op pagina 2

inhoud @europa

- 2 Europese liberaliserings trein stoomt door
- 3 Electronische democratie in de koelkast
- 4 Vervolg Europees Milieu
- 5 Hermans: klein land en haar studenten

Uitblijven Europese energieheffing brengt ratificatie Kyoto in gevaar Timmermans (PvdA): 'Zweden heeft het niet goed geregeld'

Het ziet er naar uit dat er geen gemeenschappelijke Europese energieheffing komt. Volgens Maxime Verhagen (CDA) brengt dit de ratificatie van het verdrag van Kyoto door Nederland in gevaar. Frans Timmermans denkt dat de Zweden hun milieuagenda

in de aanloop naar de top hebben moeten minimaliseren omdat ze veel te ambitieus aan hun voorzitterschap zijn begonnen.

Reeds voor het begin van de Europese Top van staatshoofden in Gothenburg op 15 en 16 juli werden de ambities van het Zweedse

voorzitterschap op milieugebied al in belangrijke mate naar beneden bijgesteld. Een Europese energieheffing, een Europees systeem van verhandelbare CO2-emissierechten en afschaffing van subsidies op fossiele brandstoffen kwamen daardoor niet op de agenda van de Europese leiders.

Europese regels beperking bij oplossen problemen NS

Meijer (SP): voorstellen Commissie einde kleine vervoersbedrijven

Volgens VVD-Europarlementariër Marieke Sanders maakt Europese regelgeving het onmogelijk de ingezette liberalisering van de spoorwegen te stoppen. Martin Hageman van de Consumentenbond wil dat 'het Europese liberaliseringsproces wordt vertraagd zodat beter over de consequenties kan worden nagedacht.'

Nieuwe voorstellen van de Europese Commissie voor de transportsector zijn gericht op verdere liberalisering van de spoorwegen. Tegelijkertijd slaat door de toenemende chaos bij de Nederlandse Spoorwegen in Nederland de stemming om, en klinkt de roep om meer invloed van de overheid steeds luider. Erik Meijer, Europarlementariër voor de SP en rapporteur van het Europees Parlement over de plannen van de Commissie op het gebied van transport, zegt: 'In Nederland merkt men nu dat de regulering van de spoorwegen er niet voor niets was.' Toch lijkt de weg terug onmogelijk, een ingrijpen van de Nederlandse overheid zou door Europese regelgeving in de weg worden gezeten. Volgens VVD-Europarlementariër Marieke Sanders is dankzij de Europese Commissie meer invloed van de Nederlandse staat op de spoorwegen uitgesloten. 'De Commissie heeft duidelijk gekozen voor een volledig geliberaliseerd personenverkeer in 2010. Dat einddoel blijft voorop staan en het kabinet is bij het oplossen van de problemen met de NS in Nederland dan ook gebonden aan de regels die Europa haar oplegt'. Meijer vindt echter dat de Nederlandse regering te

gemakkelijk de Europese regels als excuus gebruikt: 'Nederland loopt als het gaat om liberalisering vaak ver voor de andere lidstaten uit.'

Henk Verhagen, beleidsmedewerker bij de Consumentenbond, vindt dat de liberalisering bij de spoorwegen ondoordacht begonnen zijn, en meteen afgeremd moeten worden. 'We zijn het proces van verzelfstandiging gestart zonder goed over de consequenties na te denken. Ik denk dat zowel op Europees als op Nederlands niveau het tempo van de liberalisering van de spoorwegen vertraagd moet worden, zodat we de tijd hebben goede garanties voor het publiek belang in te bouwen.' In de voorstellen van de Europese Commissie, die nu in het Europees parlement behandeld worden, staat dat spoorlijnen om de vijf jaar openbaar aanbesteed moeten worden. Meijer: 'de voorstellen van de Commissie zijn een sterfhuisconstructie voor kleine vervoersbedrijven. Deze zullen ten onder gaan aan het risico een vervoersgebied te verliezen. Ik vrees dat er drie tot vijf grote ondernemingen, zoals het Franse Vivendi en de Duitse spoorwegen, de markt zullen gaan beheersen.' Juist die laatste twee bedrijven

komen uit landen waar het openstellen van de eigen spoormarkten niet al te snel verloopt. Sanders vindt daarentegen het feit dat de Commissie een verdere liberalisering van de spoorwegen wil een goede ontwikkeling. 'Dit moet echter niet alleen een papieren kwestie zijn, we moeten zorgen dat ook de grote landen spoorwegmarkten openstellen, en daarvoor moet een onafhankelijke Europese toezichthouder komen.' Hoewel de Commissie op volle kracht door lijkt te stomen richting een geliberaliseerde spoorwegsector sluit Meijer een kentering in de Europese liberaliseringbeweging niet uit. 'In Frankrijk vindt men dat de spoorwegen helemaal geen economische activiteit zijn, maar een *service public*. Dat aannemende heeft de Commissie niets te zeggen over de inrichting van de transportsector in de lidstaten.' Gerard Teisman, hoogleraar Bestuurskunde, denkt dat het nog lang zal duren voor de plannen van de Commissie werkelijkheid worden. 'Zolang in Europa de sociaal-democraten aan de macht zijn is het maar de vraag hoe streng deze de verschillende lidstaten de regels van de Commissie gaan interpreteren.'

vervolg pagina 1

interview Brinkhorst

Een goed instrument daarvoor is volgens Brinkhorst een van de andere pijlers van de plannen van Fischler, de plattelandssteun. 'Sinds het ontstaan van het gemeenschappelijk landbouwbeleid is tachtig à negentig procent van het budget productsteun die direct naar de

boeren gaat. Dit moet veranderen. Maar tien à vijftien procent van het BNP op het platteland wordt geproduceerd door de boeren zelf. Het andere deel wordt geleverd door het midden- en kleinbedrijf en de recreatie en toerismesector. Daar moet, als men over het platteland spreekt,

rekening mee worden gehouden. Door plattelandsteun kan het landbouwbeleid gebruikt worden als een instrument voor de ontwikkeling van het platteland als geheel.'

Electronische democratie in de ijskast

Joop Wijn (CDA): achterstand door wegblijven centrale coördinatie

E-democratie is uit, Joop Wijn Tweede Kamerlid CDA zegt hierover: 'het klinkt mooi, maar er zijn andere projecten waarin eerst geïnvesteerd moet worden.' Ook Michiel van Rosendaal, partner van Accenture Consulting, vindt dat de prioriteiten bij 'online dienstverlening moeten liggen en niet bij online stemmen.'

Op de Europese top van Lissabon (maart 2000) werden voor het eerst Europese maatregelen voor het stimuleren van de politiek op het Internet aangekondigd. Hoewel ze niet erg ver gingen wekten ze grote verwachtingen over de mogelijkheden van 'e-government', het online regeren. Makkelijk toegankelijke informatie, het verzorgen van overheidsdiensten op het web en zelfs stemmen via het Internet zouden alles toegankelijker, overzichtelijker en democratischer maken. Nu is de discussie in Europa verstomd. De meeste lidstaten van de EU, inclusief Nederland, lopen ver achter bij ontwikkelingen in onder andere de Verenigde Staten en Canada, waar vergaande experimenten in online dienstverlening plaatsvinden. CDA Tweede Kamerlid Joop Wijn bekritiseert het gebrek in Nederland van een nationaal gecoördineerd "e-beleid". 'Het ontbreekt in Nederland aan innovatie. Er wordt nauwelijks geëxperimenteerd met de diverse mogelijkheden van e-government, terwijl dat in de nieuwe economie juist van groot belang is. Doordat coördinatie van bovenaf ontbreekt en gemeentes gedwongen worden elke keer zelf het wiel opnieuw uit te vinden, staat online dienstverlening in Nederland nog in de kinderschoenen.' Online stemmen blijkt een utopie. Wijn: 'De kosten daarvan in Nederland wordt nu geschat op 1 miljard gulden. Het klinkt mooi, maar er zijn andere projecten waarin eerst geïnvesteerd moet worden. In

Nederland is de online dienstverlening bijvoorbeeld nog nauwelijks van de grond gekomen. Slechts enkele gemeentes experimenteren met de online uitgifte van parkeervergunningen, uittreksels uit het geboorteregister etc. Er moet geïnvesteerd worden om deze diensten op grotere schaal aan te kunnen bieden. Op Europees niveau is het vooral van belang dat de Europese wetgeving en subsidieregelingen online overzichtelijker gepresenteerd worden. Door meer websites te creëren die dergelijke informatie verstrekken kan de doorzichtigheid van de Europese beleidsvorming vergroot worden.' Specialisten en consultants delen zijn mening. Ook Michiel van Rosendaal, partner van Accenture Consulting, betreurt het gebrek aan gecoördineerd beleid. 'Europa heeft gekozen voor kwantiteit, er staat al veel informatie op internet, maar de interactieve mogelijkheden ontbreken. Daarmee loopt zij achter op Noord-Amerika en een aantal Aziatische landen, waar niet alleen online informatie, maar ook veel dienstverlening wordt aangeboden. Omdat een duidelijke regie van bovenaf ontbreekt, lopen de initiatieven om deze achterstand in te halen stuk.' Ook hij is sceptisch over digitaal stemmen. 'De prioriteit van de ontwikkelingen van e-government moet niet liggen bij "e-democracy", waaronder digitaal stemmen valt, maar bij het verstrekken van informatie en dienstverlening online'. Jan Schrijver, partner

van het Expertisebureau Innovatieve Beleidsvorming Xpin, weet zeker dat het invoeren van digitaal stemmen in 2004 niet haalbaar is. 'Misschien dat er in enkele landen digitaal gestemd kan worden, maar dit zal zeker niet in Nederland of de meeste Europese landen het geval zijn. De technische mogelijkheden zijn er wel, maar in de praktijk zijn er nog veel obstakels, zoals de financiering.' Een uitzondering op de algemene e-malaise is aspirant EU-lid Estland. Linnar Viit, adviseur op het gebied van e-government van de minister-president van Estland, legt uit hoe in Estland de ontwikkelingen van bovenaf worden gestimuleerd. 'Op topniveau wordt het goede voorbeeld gegeven. Sinds een jaar zijn de kabinetszittingen in Estland online te volgen. Beleid wordt nu grotendeels online gemaakt, wat naast grotere efficiëntie ook financieel voordeliger is. Bovendien kan de besluitvorming direct door de burgers gevolgd worden, wat zorgt voor een grotere betrokkenheid van de bevolking bij de besluitvorming en grotere transparantie van de beleidsvorming. Bovendien stimuleert dit ook lokale overheden om online dienstverlening aan te bieden, in bijna elke gemeente kan men hier nu gebruik van maken. Estland is niet zozeer geavanceerder dan andere Europese lidstaten, maar de regering experimenteert meer en coördineert het e-government beleid beter.'

Benschop: verder met Europese correctieve referenda

Marijnissen: 'arrogante reactie politici herinnert aan feodale tijden'

Ondanks de uitslag van het Ierse referendum vindt Dick Benschop, staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, 'correctieve referenda over grote Europese kwesties, nog altijd een goed middel'. Andreas Kinneging, rechtstheoreticus aan de Universiteit Leiden, is het hier niet mee eens: 'bij referenda spelen onvermijdelijk oneigenlijke sentimenten een rol'.

Met een opkomst van net boven de dertig procent werd op 8 juni door de Ieren in een referendum het verdrag van Nice afgewezen. Veel Europese politici reageerden prompt dat, ongeacht de uitslag in Ierland, niets aan 'Nice' zou worden veranderd en dat de uitbreiding gewoon zou doorgaan. Dit werd op de Europese top in Gothenburg door de Europese regeringsleiders bevestigd. Voor Benschop is daarmee niet alles gezegd. 'De uitslag is in ieder geval een aansporing om meer betrokkenheid van de burgers bij Europa hoger op de politieke agenda te zetten. Ik vind correctieve referenda over grote Europese kwesties, zoals het Ierse referendum over het Verdrag van Nice, daartoe een goed middel. Maar dan moeten alle inspanningen worden geleverd om de belangrijke politieke keuzes voor Europa en gevolgen daarvan goed uit te leggen. Dat is in Ierland blijkbaar niet voldoende gebeurd. Belangrijke vraagstukken kunnen zelfs door middel van een Europawijd referendum aan de bevolking worden voorgelegd, maar deze gedachte past in het toekomstdebat over Europa'. Andreas Kinneging, rechtstheoreticus aan de Universiteit Leiden, moet van dit idee niet veel hebben. 'Ik ben tegen referenda in het algemeen, omdat deze het principe van de volksvertegenwoordiging aantasten. Bij referenda spelen onvermijdelijk oneigenlijke

sentimenten een rol, omdat mensen over het algemeen slecht in staat zijn rationele keuzes te maken over abstracte problemen. Europese onderwerpen zijn door hun abstractie en complexiteit wel de allerlaatste die geschikt zouden zijn voor een referendum. Het probleem van de democratische legitimiteit van Europa moet anders worden aangepakt. Europese én nationale volksvertegenwoordigers moeten hun eigen taak goed opvatten, namelijk die van redenaars die met kracht van argumenten de noodzaak van politieke keuzes uitleggen. Parlementariërs hebben in dit opzicht onvoldoende kwaliteit. Daarnaast is er een objectief democratisch tekort in het EU-Verdrag. Europa kan niet meer als een pure confederatie van nationale democratieën beschouwd worden. Op de lange termijn ben ik daarom voorstander van een federatie met een behoorlijke constitutie.' De mening van Kinneging staat haaks op de denkwereld van Jan Marijnissen, fractievoorzitter voor de SP in de Tweede Kamer, die zich geërgerd heeft aan de reacties van Europese politici op het Ierse referendum. 'Ik was met stomheid geslagen de arrogantie waarmee Europese politici reageerden op de uitslag van het Ierse referendum. Dat herinnerde aan de duistere feodale tijden waarin politici het volk maar dom vonden. Als democraat kun je

deze uitslag niet zomaar terzijde schuiven. Europa is nog steeds een samenwerkingsverband van soevereine staten, en dit soort signalen geven eerder aan dat verdere federalisering moet worden stopgezet.' Philip van Praag, politicoloog aan de Universiteit van Amsterdam, is eveneens verbaasd door de reacties. 'Wat het meest opviel uit de reacties was de gedachte dat, als de voorstanders van het Verdrag van Nice het maar beter hadden uitgelegd, de Ieren het wel hadden aangenomen. Dat is een wel erg gemakzuchtige argumentatie. De conclusie is juist dat een belangrijk deel van de bevolking blijkbaar helemaal niet zo overtuigd is van de noodzaak van de EU-uitbreiding.' Van Praag schetst hoe het door Benschop voorgestelde Europawide referendum eruit zou kunnen zien. Van Praag bepleit een correctief referendum op Europese schaal. 'De Europese bevolking als geheel moet een besluit van het Europees Parlement kunnen corrigeren. Op die manier zou er eindelijk een directe verbinding tussen de Europese politiek en de Europese bevolking kunnen ontstaan. Bovendien kunnen er op deze manier echte Europese publieke discussies komen. Zo iets werkt natuurlijk alleen op de lange termijn, wanneer het Europees Parlement duidelijke bevoegdheden krijgt toegedeeld.'

Het Nederlandse kamerlid Maxime Verhagen (CDA) betreurt het uitblijven van harde afspraken en wijst op de consequenties voor het verdrag van Kyoto. 'Voor een deel waren de door de Commissie voorgestelde afspraken een uitwerking van Kyoto. Het is buitengewoon te betreuren dat de gemeenschappelijke Europese energieheffing er niet is gekomen. In het Nederlandse regeerakkoord staat dat de regering het verdrag van Kyoto alleen wil ratificeren mits er een Europese energieheffing tot stand komt. Die komt er nu niet. Het is de vraag wat de regering nu gaat doen, en hoe de VVD zich gaat opstellen. Die partij heeft natuurlijk voor deze paragraaf gezorgd.' PvdA-Kamerlid Frans Timmermans is eveneens teleurgesteld. 'Ik vind het jammer dat de koppeling van milieu en economie, één van de stokpaardjes van het Zweedse voorzitterschap, niet van harde afspraken vergezeld is gegaan.' Timmermans heeft kritiek op het Zweedse voorzitterschap. 'Zweden heeft dit proces niet goed gestuurd.

Het blijkt dat te hoge ambities voor topconferenties contraproductief zijn. In Europa keert dat zich tegen je. Nederland heeft dat zelf gemerkt op 'zwarte maandag' in Maastricht in 1991, toen van de overambitieuze federalistische voorstellen van het Nederlands voorzitterschap niets terecht kwam. Ook speelt mee dat de nieuwe Italiaanse regering, die dreigt Kyoto niet te ratificeren, tegemoet moet worden gekomen door de milieufspraken in het algemeen te verzwakken.' Verhagen vermoedt dat de Zweden met het laten vallen van de voorstellen gezichtsverlies hebben proberen te vermijden. 'Voor een Europese Top wordt altijd in het ambtelijk circuit nagegaan of doelstellingen wel of niet haalbaar zijn, en als dat niet het geval is, worden ze geschrapt. Zweden moest wel om de top niet te laten mislukken'. Marcel Bovy, Senior Researcher van milieud advies- en onderzoeksbureau IMSA, ziet de vroegtijdige bijstelling van de ambities van de EU vooral als een reactie op de positie van de Amerikaanse regering ten aanzien van het verdrag van Kyoto. Bovy: 'Europa kan het zich niet veroorloven om competitief nog verder achter te lopen en heeft

nu zelf begrijpelijkerwijs een stap terug gedaan. Het Zweedse voorzitterschap werd in zijn ambities aanvankelijk gesterkt door de groene Duitse en Franse milieuministers en de Nederlandse minister Pronk. Enerzijds probeert men nu de Amerikanen weer aan de onderhandelingstafel te krijgen, anderzijds zal het Europese bedrijfsleven ongetwijfeld gelobbyd hebben om de ambities terug te schroeven. In Europa wordt er, net zoals in Amerika, door bedrijven invloed uitgeoefend. In de Verenigde Staten gebeurt dit openlijk, door bijvoorbeeld de 'Global Climate Coalition' terwijl het in Europa meer heimelijk gebeurt.' Verhagen denkt dat de doelstellingen van Kyoto nu door middel van 'benchmarking' moeten worden gehaald. Volgens deze 'benchmarking'-methode moeten lidstaten elkaar volgen en het meest succesvolle beleid als richtinggevend laten gelden. Timmermans heeft hier wel vertrouwen in: 'Op sociaal terrein heeft de 'benchmarking'-methode al geleid tot goede beleidswijzigingen in landen die achterlagen'.

Colofon

@europa is een opiniërend fax- en emailmagazine over Europa. De redactie stelt zich ten doel het debat over de toekomst van Europa te stimuleren. @europa verschijnt om de twee weken op zaterdag en wordt gemaakt door een onafhankelijke redactie. @europa wordt mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

REDACTIE

Mark Beunderman, Eefje Blankevoort, Lennart Booi, Erik van Bruggen, Ivo van Duijneveldt, Alex Klusman, Vanessa Lamsvelt, Simon van Melick, Martin Mevius, Jan Middendorp.

REDACTIEADRES

@europa, Prinsengracht 1, 1015 DK Amsterdam, Nederland
telefoon: 020-520.52.85, fax: 020-884.78.80,
www.ateuropa.nl

AANMELDEN

Aanmelden voor een gratis mailabbonnement kan door een mailtje te sturen naar info@ateuropa.nl.

column *uit het kabinet*

Waarin een klein land groot kan zijn.

Het grote voordeel van een klein land is dat veranderingsprocessen makkelijker tot stand kunnen komen dan in een groter land. De Nederlandse flexibiliteit heeft zich in het verleden al op vele onderwerpen bewezen, maar nu kan een nieuw onderwerp aan het rijtje worden toegevoegd: ons hoger onderwijsbeleid.

Half mei was ik bij een ministersconferentie in Praag, waar gesproken werd over de vorderingen van het 'Bologna-proces'. In Bologna is twee jaar geleden afgesproken met een dertigtal landen dat we gemeenschappelijk toe zullen werken naar een beter vergelijkbaar hoger onderwijsstelsel. Deelnemende landen zullen overgaan op een Bachelor-Mastersysteem, dat gebaseerd is op twee cycli; undergraduate en graduate. Heldere afspraken over diploma's, titulatuur en kwaliteitszorg zullen het makkelijker maken voor de student om de grens over te gaan. De internationale concurrentie tussen instellingen voor hoger onderwijs zal toenemen en logischerwijs zal daarmee de kwaliteit van instellingen moeten toenemen, zodat de Student van Morgen in Nederland binnenkort terecht zal kunnen bij topinstellingen.

Naast andere landen (o.a. Italië, Duitsland en België) zijn we in Nederland hard aan de slag gegaan om de veranderingen zo snel mogelijk te kunnen laten plaatsvinden, zodat de Nederlandse student straks een voorsprong heeft op die in het buitenland. In Nederland zal vanaf 2003 de bachelor/masterstructuur ingevoerd worden. Vanaf dat moment hebben Nederlandse studenten meer keuzemogelijkheden en minder drempels om de grens over te gaan.

Daarnaast lopen we in Nederland mee in de voorhoede van Europa met ons nationale initiatief om een kwaliteitszorgstelsel te ontwikkelen waarbij een onafhankelijke instelling beoordeelt of een opleiding aan basiseisen van kwaliteit voldoet. Tevens hebben we, samen met Vlaanderen, een internationaal initiatief ontwikkeld waarbij we elkaar wederzijds willen gaan informeren over het denken over accreditatieprocessen. Wat zijn de taken en verantwoordelijkheden van accreditatieorganen? In hoeverre is samenwerking met andere landen mogelijk? We kunnen bijvoorbeeld elkaars standaarden toetsen, maar ook elkaars accreditatiesysteem erkennen en

benchmarking stimuleren. Door middel van samenwerking hopen we onze kennis en ervaring te kunnen delen met het buitenland en ook te leren van ervaringen in het buitenland. Dit initiatief werd in Praag met open armen ontvangen. Vlaanderen, Duitse deelstaten, Zweden en Catalonië hebben aangegeven bereid te zijn mee te doen en Denemarken en Ierland toonden grote belangstelling.

Ten slotte, en daarin loopt Nederland echt vooruit op de troepen, wordt het binnenkort mogelijk studiefinanciering mee te nemen naar het buitenland. Hiermee trachten we de internationale mobiliteit van studenten zoveel mogelijk te stimuleren. Het is immers een groot goed om je kennis tijdelijk in het buitenland te kunnen opdoen: door dit opsnuiven van andere culturen zullen studenten zich als ware Europeanen kunnen ontwikkelen. Waarin een klein land groot kan zijn...

Loek Hermans
Minister van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschappen